

Maailman kielten ja kielitieteiden valintakoe 25.5.202

Mallivastaus

Osa 1: Monivalintatehtävät (0–50 p)

Alla on 25 monivalintatehtävää, jotka perustuvat liitteenä olevaan katkelmaan Östen Dahlin [artikkelista](#) ”Kuinka eksoottinen kieli suomi on?” (Virittäjä 4/2008, sivut 545-549). Lue teksti ja vastaa tehtäviin erilliselle vastauslomakkeelle. Kirjoita jokaisessa kohdassa se vaihtoehto, jota pidät oikeana. Jokaiseen tehtävään on vain yksi oikea vastaus. Jokainen oikea vastaus on 2 pisteen, väärä tai tyhjä vastaus 0 pisteen arvoinen (väärä tai tyhjä vastaus ei tuo miinuspisteitä). Useamman kuin yhden kohdan valinta yksittäisessä kysymyksessä tulkitaan automaattisesti vääräksi vastaukseksi.

Oikeat vastaukset. Jokaiseen kysymykseen oli vain yksi oikea vastaus.

1. b	10. b	19. c
2. d	11. c	20. a
3. d	12. a	21. c
4. d	13. a	22. c
5. d	14. d	23. c
6. b	15. b	24. d
7. c	16. b	25. c
8. d	17. a	
9. a	18. d	

1. Suomen kieli edustaa Euroopassa puhuttujen kielten vähemmistöä, koska se
 - a. kuuluu uralilaiseen kielihaaraan.
 - b. kuuluu uralilaiseen kielikuntaan.
 - c. on altailainen kieli.
 - d. on indoeurooppalainen kieli.
2. Suomi kuuluu samaan kielikuntaan kuin
 - a. altailaiset kielet.
 - b. Ruotsi.
 - c. Turkki.
 - d. Unkari.

3. Taulukon 1 perusteella voidaan esittää, että typologisesti
 - a. (itä)armenia on yhtä kaukana nenetsistä kuin puola on evenkistä.
 - b. brahui ja evenki ovat hyvin lähellä toisiaan.
 - c. liettua ja venäjä ovat lähempänä toisiaan kuin (itä)armenia ja puola.
 - d. suomi on yhtä kaukana nenetsistä kuin latviasta.
4. Taulukon 1 mukaan typologisesti
 - a. kaikki indoeurooppalaiset kielet ovat kauempana suomesta kuin kaikki altailaiskielet.
 - b. mikään muu kieli kuin turkki ei ole yhtä kaukana suomesta.
 - c. puola on noin 40 % prosenttia kauempana suomesta kuin unkari.
 - d. nenetsi on noin 18 % kauempana suomesta kuin (itä)armenia.
5. Perustuen Taulukkoon 1 Dahl väittää, että perinteinen jako agglutinoiviin ja flekteeraaviin kieliin ei ole aina ratkaisevaa typologisen etäisyyden kannalta. Tätä käsitystä tukee Dahlin mukaan se, että
 - a. brahui on kauempana suomesta kuin nenetsi.
 - b. lähimpänä suomea on (itä)armenia.
 - c. nenetsi on lähempänä suomea kuin venäjä.
 - d. puola, latvia, liettua ja venäjä ovat lähempänä suomea kuin unkari.
6. Ranskan kielen sana *ai* on ääriesimerkki fuusiosta, koska se
 - a. eroaa muodoltaan paljon infinitiivistä *avoir*.
 - b. ilmaisee monta kieliopillista merkitystä.
 - c. kirjoitetaan eri tavalla kuin lausutaan.
 - d. kirjoitetaan kahdella kirjaimella.
7. Sana *taloissanikin* ei ole täydellinen esimerkki agglutinoivuudesta suomen kielessä, koska
 - a. monikkoa ei ole mahdollista segmentoida kolmeksi erilliseksi morfeemiksi.
 - b. monikon illatiivin tunnus *talo*-sanalle on *-ihin*.
 - c. monikon tunnus vaihtelee taivutettaessa *talo*-sanaa.
 - d. monikon tunnusta ei voi helposti erottaa muista affikseista.

8. Suomessa on siis fuusio- eli flektiokielen piirteitä. Mitä tällaista Martin Haspelmathin flektiokieliä kuvaavaa parametria Suomen sanan *talo* monikon ilmaiseminen edustaa?
- agglutinaatiota
 - kumuloitumista
 - suppleetiota
 - vaihtelua
9. Mitä seuraavista ranskan sana *ai* ei missään nimessä edusta?
- agglutinaatiota
 - flektiota
 - kumuloitumista
 - vaihtelua
10. Haspelmathin tulosten perusteella voidaan esittää, että
- suomenkielinen Wikipedia on lähempänä totuutta kuin englanninkielinen.
 - suomi ja arabia ovat asteikolla lähempänä toisiaan kuin suomi ja turkki.
 - suomi on flektiokielen tyypiesimerkki.
 - tyypillisesti flektiokielinä pidetyt kielet löytyvät asteikon samasta päästä kuin turkki.
11. Haspelmathin mielestä klassisen morfologisen typologian eronteko agglutinaation ja flektion välillä kertoo siitä, että
- ne kuvaavat kiinnostavia kielityyppejä.
 - niiden välillä on löydetty kiinnostavia korrelaatioita vertailtaessa eri kieliä.
 - niillä on kontrastoitu enemmän kahta kieltä kuin todellisia kielityyppejä.
 - nominaali- ja verbaalimorfologia on erityyppistä kielen sisällä.
12. Vaikka hyväksyisikin Haspelmathin näkemyksen pääpiirteissään, Dahlin mielestä suomen asemaa suhteessa klassiseen morfologiseen typologiaan kannattaa kuitenkin pohtia lisää, koska
- agglutinoivaa luonnetta korostava traditio on varsin vahva.
 - Haspelmathin perusolettamus voi olla pohjimmiltaan väärä.
 - koko distinktion arvo typologisena parametrina voidaan kyseenalaistaa.
 - perinteisen katsantokannan edustajia tulee kunnioittaa.
13. Dahl tarkastelee sananmuotojen määrää, koska
- se liitetään kysymykseen flektiosta ja agglutinaatiosta.
 - sitä ei ole liitetty kysymykseen flektiosta ja agglutinaatiosta.

- c. sen tutkiminen osoittaa Haspelmathin olevan oikeassa.
- d. sen tutkiminen osoittaa Haspelmathin olevan väärässä.

14. Jos kielessä on paljon sananmuotoja, tämä kertoo siitä, että

- a. sanakirja- eli perusmuotoja on paljon.
- b. siinä on usein paljon flektiota mutta kenties vähemmän agglutinaatiota.
- c. yhdestä sanasta voi johtaa helposti toisia sanoja.
- d. yhteen sanaan voi liittää paljon morfeemeja.

15. Taulukosta 2 voidaan päätellä, että

- a. suomen verbiin voi enimmillään liittää 24 taivutuskategoriaa.
- b. kielten enemmistön verbissä on enemmän taivutuskategorioita kuin suomen verbissä.
- c. suomessa on varsin paljon taivutuskategorioita.
- d. suurin osa otoksen kielistä erottelee enimmillään enemmän kuin 5 kategorioita.

16. Taulukko 2

- a. vahvistaa Haspelmathin näkemyksen agglutinaation ja flektion käsitteiden hyödyistä.
- b. tukee Haspelmathin tuloksia suomesta agglutinoivien ja flektiokielten akselilla.
- c. kumoaa Haspelmathin näkemyksen agglutinaation ja flektion käsitteiden hyödyistä.
- d. heikentää Haspelmathin tuloksia suomesta agglutinoivien ja flektiokielten akselilla.

17. Mikäli skandinaavisissa kielissä olisi verbien persoonataivutus,

- a. ne muistuttaisivat enemmän eurooppalaisten kielten enemmistöä.
- b. ne olisivat vieläkin kauempana eurooppalaisten kielten enemmistöstä.
- c. skandinaavisten kielten verbimorfologia olisi yksinkertaisempi.
- d. suomenkin verbimorfologia vaikuttaisi kompleksisemmalta.

18. Espanjan ja suomen finiittiverbin erottelemat muotovariantit eroavat

- a. laadultaan: suomessa on enemmän sijamuotoja kuin espanjassa.
- b. laadultaan: suomessa on vähemmän sijamuotoja kuin espanjassa.
- c. lukumäärältään: suomessa on 3–4 kategorioita enemmän.
- d. lukumäärältään: suomessa on 3–4 kategorioita vähemmän.

19. Kun tarkastellaan verbin sijaan muita morfologian osa-alueita, kuva suomesta agglutinoivana kielenä muuttuu siten, että

- a. suomen substantiivi taipuu useammassa sijassa kuin unkarin.

- b. suomen fonologia vaikuttaa kompleksisemmalta.
- c. suomi vaikuttaa enemmän agglutinoivalta.
- d. suomi vaikuttaa enemmän flekteeraavalta.

20. Dahlin mukaan sijajärjestelmä antaa uralilaisille kielille niiden typologisen erikoisleiman. Tämän näkemyksen voisi haastaa, koska

- a. myös indoeurooppalaisissa kielissä on suhteellisen monia sijamuotoja.
- b. myös länsieurooppalaisissa kielissä on suhteellisen monia sijamuotoja.
- c. myös suomessa on suhteellisen monia sijamuotoja.
- d. myös unkarissa on suhteellisen monia sijamuotoja.

21. Aiempana puhuttiin suomen finiittiverbistä. Mikäli tarkastellaan suomen infiniittisiä verbejä, niiden erityispiirre on

- a. lukutaivutus.
- b. persoonataivutus.
- c. sijataivutus.
- d. sukutaivutus.

22. Iggesenin otoksen perusteella

- a. noin 24 prosentissa maailman kielistä on enemmän kuin 10 sijamuotoa.
- b. noin 24 prosentissa maailman kielistä on vähemmän kuin 10 sijamuotoa.
- c. noin joka kymmenennessä maailman kielessä on yli 10 sijamuotoa.
- d. noin yhdeksässä kymmenestä kielestä on ainakin 10 sijamuotoa.

23. Omistusliite eli possessiivifiksi

- a. on suomen kielen typologinen harvinaisuus.
- b. voi antaa käsityksen siitä, että suomi olisi flektiokieli.
- c. löytyy WALSin mukaan suurimmasta osasta maailman kieliä.
- d. puuttuu WALSin mukaan peräti 75 prosentista maailman kieliä.

24. Miten havainto suomesta sijajärjestelmältään kompleksisena kielenä suhtautuu Taulukko 2:ssa esitettyyn suomen finiittiverbin taivutuskategorioiden lukumäärään, jos ajatellaan, että sekä sijajärjestelmän kompleksisuuden että verbien taivutuskategorioiden suuren määrän pitäisi olla agglutinatiivisille kielille tyyppisiä piirteitä.

- a. Se haastaa Haspelmathin väitteen agglutinoivista ja flekteeraavista kielistä suhteessa kiinnostaviin korrelaatioihin.
- b. Se haastaa Haspelmathin väitteen siitä, että verbi- ja nominaalimorfologia voivat käyttäytyä varsin eri tavoin kielen sisällä.

- c. Se tukee Haspelmathin väitettä agglutinoivista ja flekteeraavista kielistä suhteessa kiinnostaviin korrelaatioihin.
- d. Se tukee Haspelmathin väitettä siitä, että verbi- ja nominaalimorfologia voivat käyttäytyä varsin eri tavoin kielen sisällä.

25. Dahlin onnistuu osoittaa, että

- a. klassisen morfologisen typologian jaottelu on relevantti suomen kannalta.
- b. ruotsi ja muut pohjoismaiset kielet ovat lähes yhtä agglutinoivia kuin suomi.
- c. suomi näyttäytyy eri tavoin riippuen analysoiduista agglutinatiivisuuden osatekijöistä.
- d. suomi on typologisesti lähempänä sukukieliään kuin naapurikieliään.

Osa 2: Morfeemianalyysi (0-50 p)

1. Morfeemianalyysi (0–30 p)

Tieteen termipankki (tieteentermipankki.fi) määrittelee morfeemin seuraavasti:

”Määritelmä: Kielen pienin omaa merkitystä kantava rakenneyksikkö; morfologian perusyksikkö.

Selite: Morfeemia vastaava konkreettinen rakenneyksikkö on morfi. Morfeemeja ovat esim. sanavartalot, tunnukset, päätteet ja liitteet. Sekä leksikaalisilla morfeemeilla (esim. sanoilla talo tai minä) että kieliopillisia tehtäviä kantavilla kieliopillisilla morfeemeilla (esim. suomen sijapäätteellä -ssA) on omat merkityksensä.”

Seuraavassa on kuvitteellisen gomshodestanin kielen aineistoa. Nimeä sen perusteella aineiston alapuolella luetellut merkitykset. Jos jotain merkitystä ilmaistaan useammalla kuin yhdellä muodolla (morfeemilla on allomorfeja), luettele ne kaikki. Huomaa myös, että jotain merkitystä voidaan ilmaista nollamorfeemilla (sillä ei siis ole omaa ilmi muotoa). Jos tällaisia morfeemeja on, merkitse ne vastaukseesi merkillä '0'. Jokainen oikein nimetty muoto tuo 1,5 pistettä, väärin nimetty tai nimeämättä jäänyt muoto on nollan pisteen arvoinen.

Pisteet:

Täydet pisteet sai vain alla olevan vastauksen mukaisesta vastauksesta, joka käsittää 20 morfeemia ja allomorfia ja jossa vastaukset oli ilmaistu morfeemeilla.

Vastauksissa, joissa oli vastattu muuten kuin morfeemeilla (esim. ”tässä -yo jää pois” tai ”verbi perusmuodossa”) tai jaettu sanat muulla tavoin, sai vastauksista 0,5 pistettä, jos ne olivat

kokonaisuudessaan johdonmukaisia. Esim. vastaukset, joissa imperatiivia ilmaiseviksi morfeemeiksi ja allomorfeiksi oli ilmoitettu "0, fuqul, fūqūl" tai subjektin persoonapäätteet oli ilmoitettu "yorun, yorfiq jne.", eivät ottaneet huomioon, että imperatiivissa tehdään ero yksikön ja monikon toisen persoonan välillä. Siksi näistä vastauksista ei saanut täysiä pisteitä.

Aineiston eniten hankaluuksia tuottanut muoto oli zer, josta löytyy kolme morfeemia: mennä – zer, imperatiivi – 0 sekä subjektin yks. 2. persoona – 0.

Vastauksista, jotka oli ilmaistu "1. a, d, i; 2. a, d, j jne." ei saanut pisteitä, sillä niistä ei käy ilmi, miten sanat oli jaettu morfeemeihin, Pisteitä ei saanut myöskään vastauksista, jotka oli ilmaistu "a) 1,2,3,4,5,6; b) 7,8,9,10 jne.", koska näissä ilmoitetaan pelkästään, mistä sanoista kyseinen merkitys löytyy.

1. zeryorud	hän menee
2. zeryoril	me menemme
3. zerdyorud	hän ei mene
4. zerdyorfuqul	te ette mene
5. zerdyorkrar	he eivät mene
6. zer	mene!
7. cözyorun	minä katson
8. cözyorfiqsu	sinä katsot häntä
9. cözyorfuqulsu	te katsotte häntä
10. cözdfüqülman	älkää katsoko meitä!
11. tringenyoruntan	minä kuuntelen teitä
12. tringenyorkrarmu	he kuuntelevat minua
13. tringenyorudtu	hän kuuntelee sinua
14. tringenyorfiqman	sinä kuuntelet meitä
15. tringenfuqulsan	kuunnelkaa heitä!

Leksikaaliset morfeemit

- a) mennä zer
- b) katsoa cöz
- c) kuunnella tringen

Kieliopilliset morfeemit

- d) preesens yor
- e) imperatiivi 0
- f) negaatio d

Subjektin muodot

- g) Yksikön 1. persoona un
- h) Yksikön 2. persoona fiq, 0
- i) Yksikön 3. persoona ud
- j) Monikon 1. persoona il
- k) Monikon 2. persoona fuqul, fūqūl
- l) Monikon 3. persoona krar

Objektin muodot

- m) Yksikön 1. persoona mu
- n) Yksikön 2. persoona tu
- o) Yksikön 3. persoona su
- p) Monikon 1. persoona man
- q) Monikon 2. persoona tan
- r) Monikon 3. persoona san

2. Lauseiden muodostaminen (0–20 p)

Seuraavassa on kuvitteellisen tilismpurin kielen aineistoa. Käännä aineiston alla olevat lauseet tilismpuriksi aineistoa hyväksesi käyttäen. Jokaisesta lauseesta saa yhteensä 5 pistettä.

Väärästä tai tyhjäksi jätetystä vastauksesta saa nolla pistettä.

Pisteet:

Lauseista sai pisteitä alla olevan jaon mukaan. Mikäli lauseesta puuttui yksi tai useampi sana, menetti pisteet myös sanajärjestyksestä, sillä tällöin ei ollut mahdollista tietää, mihin kohtaan puuttuva sana olisi sijoitettu. Ainoastaan täysin oikein kirjoitetuista sanoista sai pisteitä, sillä ei ollut mahdollista tietää, milloin kyseessä oli kirjoitusvirhe ja milloin väärä muoto.

Sanajärjestyksestä oli tällöin kuitenkin mahdollista saada pisteitä.

1. Usunin xvar hus chuldu.	Minun vitsini oli hauska.
2. Herini usunin xvari hasdund.	Kaikki nauroivat vitsilleni.
3. Usun xodin xvari hasdum.	Minä nauroin vitsilleni.
4. O heriniyi hasardu.	Hän sai kaikki nauramaan.
5. Segir uykede chul?	Missä kaupunki on?
6. Jurubin sayati zangdu.	Kellotornin kello kilahti.
7. Segirin jurub uykede chuldu?	Missä kaupungin kellotorni oli?
8. Usun jurubde gaftum.	Minä kävin kellotornissa.
9. Onha usunin dhavude gaftund.	He kävivät kodissani.
10. Usun xodin dhavuyi qaydidum.	Minä kaipasin kotiani.

- a) He kaipasivat kotiaan. Onha xodin dhavuyi qaydidund.

(0,75+1,5+0,75+1+sanajärj. 1)

- b) Hän kilautti kelloa. O sayatiyi zangardu. (0,75+0,75+2,5+sanajärj. 1)

- c) Missä hänen kotinsa oli. Oyin* dhavu uykede chuldu.

(1,25+1,25+0,75+0,75+sanajärj. 1)

*myös "oin" hyväksyttiin oikeaksi vastaukseksi

d) Minä kävin heidän kaupungissaan. Usun onhayin** segirde gaftum.

(0,5+1,5+1+1+sanajärj.1)

**myös "onhain" hyväksyttiin oikeaksi vastaukseksi